

O kreatywności w edukacji

Agnieszka Jarosz

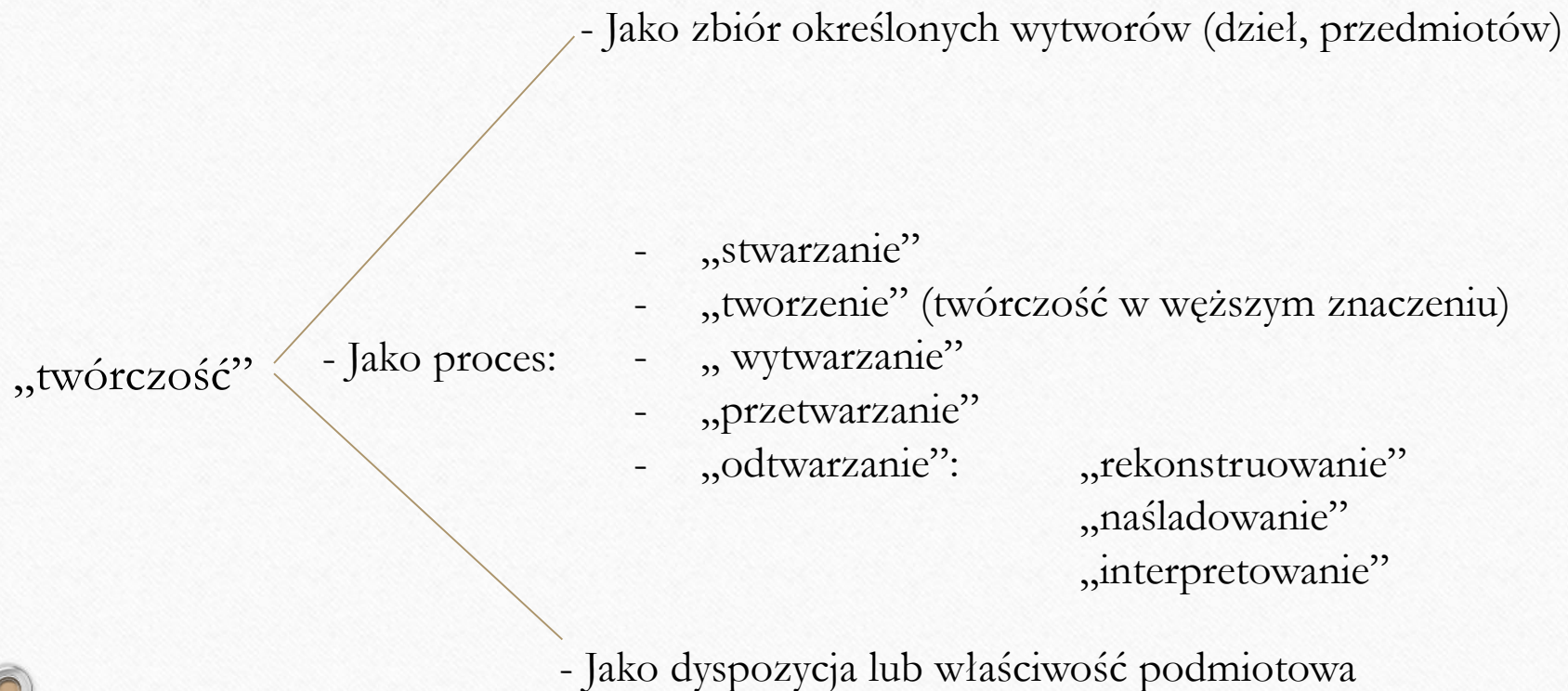
Twórczość - celem nauczania

- W raporcie dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delors'a twórczość znalazła się w rozszerzonym zakresie celów nauczania.
- „Zostaje w nim podkreślone znaczenie wykształcenia zdolności człowieka nie tylko do spostrzegania, ale i refleksowania i przewidywania możliwych zmian.” (Barbara Myrdzik)

Schemat twórczości wg Władysława Stróżewskiego

Postawa twórcza

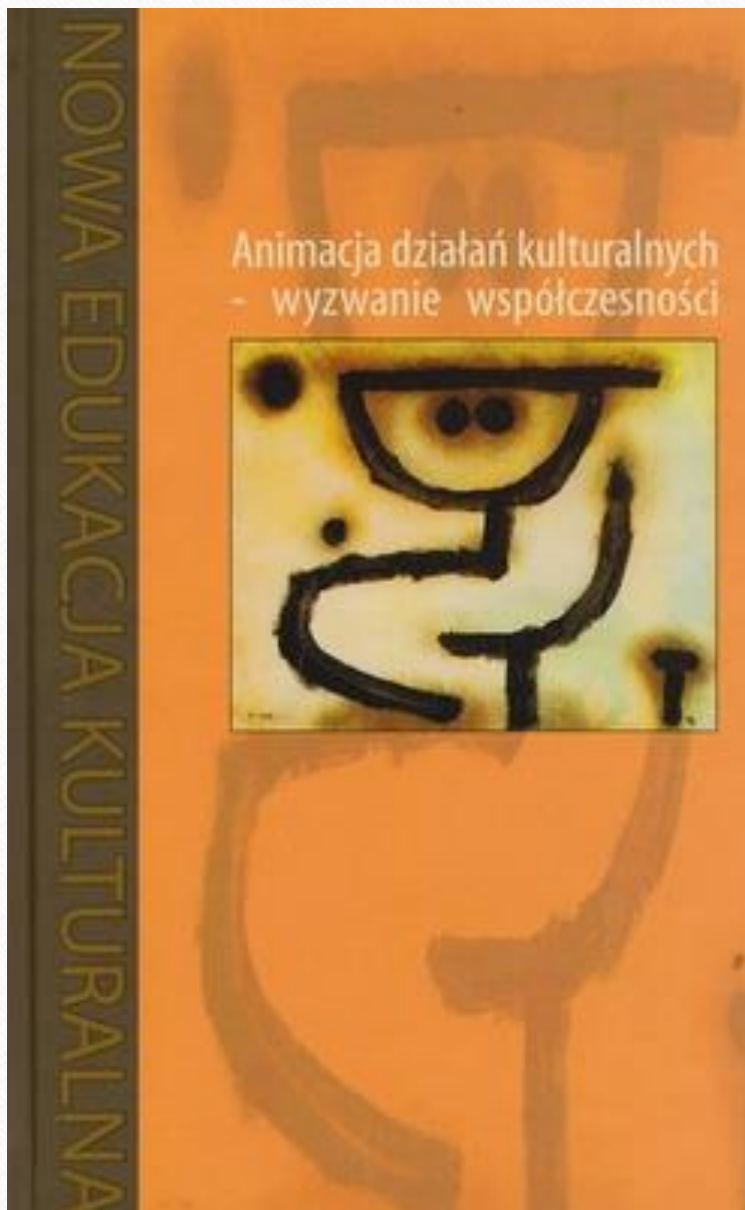

- Według Barbary Myrdzik *postawa twórcza* rozwija się wówczas, gdy człowiek ma poczucie własnej wartości, gdy ma zaspokojone potrzeby miłości i bezpieczeństwa, jest ciekawy i otwarty na nowe doświadczenia, potrafi je włączyć do dotychczasowego obrazu świata i uwolnić się od presji zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych.
- Erich Fromm: „Być twórczym oznacza uważać cały proces życia za proces narodzin i nie brać żadnej jego fazy za końcową. Większość ludzi umiera, zanim się w pełni narodzi. Być twórczym, oznacza narodzić się, zanim się umrze”.

Pojęcie wyobraźni twórczej (D. N. Perkins)

- Twórcze myślenie jest w takim samym stopniu estetyczne, co praktyczne. Estetyczne wzruszenie może towarzyszyć różnorodnym przekazom.
- Twórcze myślenie cechuje zdolność do celowego znajdowania problemów i sposobów ich rozwiązania. Jednostki twórcze cenią dobrze postawione pytania (prowadzą do oryginalnych rozwiązań).
- Umysłowa ruchliwość pozwala znajdować nowe perspektywy i ujęcia danego problemu.
- Podejmowaniu ryzyka towarzyszy akceptacja prawa do błędu i zdolność uczenia się na nim.
- Twórcze myślenie cechuje obiektywizm.
- Twórcze myślenie wspiera wewnętrzna motywacja, której źródłem jest wewnętrzna potrzeba.

Kolejne slajdy opracowane na podstawie:

Musiatawicz Marta, *Nauczyciel (nie)twórczy? Dylematy edukacyjne polonisty - opinie i kontrowersje*

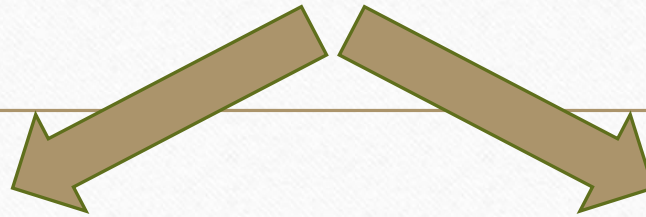
[w:] *Animacja działań kulturalnych - wyzwanie współczesności*, pod red. Małgorzaty Latoch-Zielińskiej, Warszawa 2010, s. 107-127.

Charakterystyka nauczycieli

„[Nauczyciele] są zarówno materia, jak i antimateria edukacji. Tkwią w niej nieodwołalnie i jednocześnie pragnęliby stąd uciec. Uczą, sami wiedząc niewiele. To bez wątpienia grupa wciąż słabo rozpoznana, dziwaczna, a niekiedy wręcz tajemnicza. Istnieją w jej obrębie kręgi osób żywotnie zainteresowanych własnym rozwojem profesjonalnym. I tu z obok nich (na tym samym statusie i z tymi samymi honorariami) funkcjonują osoby wypalone zawodowo, niekiedy już od chwili podjęcia studiów o charakterze pedagogicznym. Tworzy to swoisty splot, w którym 75% stanowią **nieatrakcyjne barwy szare**, a tylko miejscami zablkuje **brokatowa nitka**.”

Aleksander Nalaskowski 1999

Charakterystyka nauczycieli cd.

NAUCZYCIELE NIETWÓRCZY

„Barwa szara”

nauczyciele unikający wszelkich zmian,
stosujący tzw. „działania pozorowane”,
opierający swój warsztat pracy na sztamie,
standardzie i oczywistości.

NAUCZYCIELE TWÓRCZY

„Brokatowa nitka”

nauczyciele poszukujący, eksperymentujący,
walczący z wewnętrznymi ograniczeniami,
ukierunkowani na przyszłość, stawiający uczniom
zadania, które służą ich rozwojowi

Czym jest twórczość?

- „Twórczość jest najwyższą formą ludzkiego działania [...] i dlatego jej zakres, wiąże się [...] ze wszystkimi możliwymi rodzajami aktywności człowieka wyrażającymi się w formie przedmiotu bądź idei”.
(Popek 2001)
- Badanie pracy twórczej nauczycieli dotyczyło: przygotowania uczniów do akademii szkolnych, konkursów przedmiotowych i artystycznych, olimpiad, organizowanie zajęć pozalekcyjnych, aranżowanie ciekawych, twórczych, nowatorskich lekcji, stosowanie na zajęciach metod rozwijających aktywność twórczą uczniów.

Psychologiczno-humanistyczna definicja twórczości

- Stworzona przez: A. H. Masłowa, C. R. Rogersa, E. Fromma, E. P. Torrance'a, A. Koestlera
- Oparta jest na ideologii pankreacjonizmu, gdzie „[...]słowo twórca jest synonimem słowa człowiek”
- Zakłada, że **twórczość jest potencjalną właściwością wszystkich ludzi** (Popek 2001).

Kwestionariusz Twórczego Zachowania KANH

- Jego autorem jest Stanisław Popek.
- Badaniu zostali poddani 44 nauczyciele ze wszystkich szkół ponadgimnazjalnych powiatu parczewskiego – okazało się, że aż 88% z nich to **jednostki o osobowości twórczej**.

Z perspektywy ucznia – wyniki ankiety

- Lekcje prowadzone przez nauczycieli są schematyczne, nietwórcze.
- Mało jest dodatkowych zajęć, które rozwijałyby rzeczywiste zainteresowania, były nowatorskie.
- Niechęć młodzieży do udziału w konkursach i akademiach szkolnych bywa spowodowane brakiem zachęty do udziału w nich ze strony nauczyciela.

Cechy odpowiedzialne za podejmowanie aktywności:

- niezależność, aktywność, oryginalność
- odwaga, wysokie poczucie własnej wartości
- wyobraźnia twórcza, uczenie się przez rozumienie
- twórczość werbalną, pamięć logiczną

- [Popek, 2000]

„Najprawdopodobniej niemożliwe jest, by człowiek był w pełni twórczy lub całkowicie odtwórczy.”

Trzy dylematy dydaktyka związane z „kreatywnością”

---

1. Uczyć dla wiedzy (np. egzamin maturalny) czy „kształcić dla życia” (pojęcie Douglasa Barnes’a)? Wybór priorytetów.
2. Czy można wygrać z czasem? W jaki sposób „zdażyć z programem”, przeznaczając równocześnie wystarczająco dużo czasu na pracę twórczą z młodzieżą?
3. „Dlaczego mi się nie chce?” Problemy z motywacją. Wypalenie zawodowe.

Przeszkody na drodze do kreatywności

- Współczesna edukacja preferuje **model ideologii sukcesu** (Dudzikowa, Borowska, 1999).
- Mierzy się efektywność nauczania **liczbą punktów** zdobytych na egzaminie. Kształtuje się umiejętności sprawdzane na maturze, „pod model odpowiedzi”. Ocenianie według klucza uniemożliwia w praktyce nagrodzenie twórczych (oryginalnych) interpretacji utworów.
- Praca z młodzieżą koncentruje się wokół dostarczania uczniom „**wiedzy dorosłych**” (Barnes, 1988), co uniemożliwia wykształcenia w młodym człowieku twórczego nastawienia do powierzanych mu zadań!

Czynniki ograniczające wolność nauczycieli (według badań):

- niewłaściwy sposób zarządzania oświatą w Polsce,
- zbytnia biurokratyzacja zadań nauczyciela,
- nieodpowiednia organizacja pracy nauczyciela w szkole.
- mechaniczne hospitowanie i ocenianie nauczyciela,
- sztywne ramy programowe i mała ilość czasu na realizację programu,
- duża ilość uczniów w klasie.

Podsumowanie

- W większości szkół mamy do czynienia z nauczycielami **twórczymi**.
- Wg ustaleń psychologów i socjologów, pod wpływem wielu czynników (wewnętrznych i zewnętrznych) postawa twórcza pedagogów jest **stymulowana** lub **hamowana**.
- Marta Musiatewicz zbiera najważniejsze czynniki stymulujące twórczość nauczycieli: silna presja związana z koniecznością uzyskania odpowiednich punktów na egzaminie maturalnym, problemy z czasem, brak motywacji wewnętrznej i zewnętrznej – a co za tym idzie „wypalenie zawodowe”.

Wskazówki bibliograficzne

- Limont Wiesława, *Twórczość w aspekcie cyklu życia*, [w:] *Twórczość – wyzwanie XXI wieku* - wyb. i oprac. Eliza Dobrowska, Aleksandra Niedźwiecka, Kraków 2003.
- Musiatewicz Marta, *Nauczyciel (nie)twórczy? Dylematy edukacyjne polonisty - opinie i kontrowersje* [w:] *Animacja działań kulturalnych - wyzwanie współczesności*, pod red. Małgorzaty Latoch-Zielińskiej, Warszawa 2010, s. 107-127.
- Myrdzik Barbara, *O „twórczej edukacji”. Refleksje nie tylko aksjologiczne* [w:] *eadem, Zrozumieć siebie i świat. Szkice i studia o edukacji polonistycznej*, Lublin 2006, s. 230-253.
- Nęcka Edward, *Psychologia twórczości*, Gdańsk 2002.
- Stróżewski Władysław, *Dialektyka twórczości*, Warszawa 1983.
- *Twórczość w teorii i praktyce*, pod red. Stanisława Popka, Lublin 2004.